

ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING TA'LIM TIZIMIGA TADBIQI

Zufarov Zoir Maxmudovich

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti,

"Axborot texnologiyalari" kafedrasi dotsenti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7298349>

ARTICLE INFO

Received: 25th October 2022

Accepted: 03rd November 2022

Online: 05th November 2022

KEY WORDS

Kompyuter, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ilg'or xorijiy tajriba, kasbiy pedagogik tayyorgarlik, zamonaviy axborot texnologiyalarining vositalari.

Mamlakatimiz ta'lim muassasalaridagi o'quv-tarbiya jarayonini modernizatsiyalash, pedagog mutaxassislar tayyorlash tizimi sifat darajasini oshirishda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularni sohaga oid zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ilmiy-texnik innovatsiyalardan mustaqil ravishda, ijodiy foydalanish hamda istiqbolli vazifalarni hal qila olish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan sanaladi. Bunda ta'lim bosqichlarining o'zaro mazmunan bog'liqligi, uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash, oliy ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, bu borada o'quv-uslubiy majmualar sifatini ta'minlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etishda bo'lg'usi professor-o'qituvchilarning kompyuter va internetdan foydalanish bo'yicha savodxonligini doimiy oshirib borish; oliy

ABSTRACT

Mazkur maqolada ta'lim tizimini takomillashtirishda axborot - kommunikatsiya va internet texnologiyalaridan foydalanish masalalari va ta'limni axborotlashtirish muammosini tadqiq etish tushunchalari yoritilgan. Ta'lim tizimi samaradorligini oshirish bo'yicha axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining muhimligi aks ettirilgan.

ta'limning axborot resurs va zamonaviy o'quv adabiyotlari bilan ta'minotini yanada rivojlantirish, mazkur yo'nalishlarda ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish oliy ta'lim muassasalari, xususan, pedagog kadrlarining faoliyat yo'nalishlari tarkibini belgilaydi [1].

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Yuqori malakali pedagog kadrlarga bo'lgan talablar ortib borayotgan hozirgi sharoitda barkamol yosh avlodni asrlar davomida shakllanib kelayotgan umuminsoniy va milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash layoqatiga ega bo'lgan, fanning fundamental asoslarini puxta egallagan, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini yaxshi o'zlashtirib olgan ijodkor pedagog kadrlarni shakllantirish talab etiladi. Bunday vazifalarni bajarish mavjud ta'lim tizimini mukammallashtirishni, uni hozirgi zamon talablariga mos rivojlantirishni, xususan

oliy ta'lim paradigmasini zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini o'zlashtirishga, oliy ta'lim muassasalarida mugaxassislikka oid fundamental bilimlarni mustahkam egallashga qodir pedagoglar tayyorlashga yo'naltirishni taqozo etadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining vositalari qatoriga: kompyuter, skaner, videoko'z, videokamera, LCD proektor, interaktiv elektron doska, faks modem, telefon, elektron pochta, multimedia vositalari, Internet va Intranet tarmoqalari, mobil aloqa tizimlari, ma'lumotlar omborini boshqarish tizimlari, sun'iy intellekt tizimlarini kiritish mumkin. Axborot texnologiyasi vositalari muayyan amallarni ongli va rejali amalga oshirishda o'zlashtiriladi. Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- kompyuter, shuningdek, printer, modem, mikrofon va ovoz eshittirish qurilmasi, skaner, raqamli videokamera, multimedia proektor, chizish plansheti, musiqali klaviatura kabilar hamda ularning dasturiy ta'minoti;
- uskunaviy dasturiy ta'minot;
- virtual matn konstruktorlari, multiplikatsiyalar, musiqalar, fizik modellar, geografik haritalar, ekran protsessorlari va x.k.;
- axborotlar majmui - ma'lumotnomalar, ensiklopediyalar, virtual muzeylar va x.k.;
- texnik ko'nikmalar trenajyorlari (tugmachalar majmuidan tugmachalarga qaramasdan ma'lumot kiritish, dasturiy vositalarni dastlabki o'zlashtirish va h.k.). Axborot texnologiyalari vositalarining markazida turuvchisi kompyuterdir. Ma'lumki axborot texnologiyalari - axborotlarni yig'ish, saqlash, uzatish, qayta

ishlash usul va vositalari majmuidir. Axborot texnologiyalarining vujudga kelishi va rivojlanishini belgilovchi ichki va tashqi omillar mavjud bo'lib, ularni quyidagicha tavsiflash mumkin [2-3].

- ichki omillar - bu axborotlarning paydo bo'lishi (yaratilishi), turlari, xossalari, axborotlar bilan turli amallarni bajarish, ularni jamlash, uzatish, saqlash va h.k.

- tashqi omillar - bu axborot texnologiyalarining texnika uskunaviy vositalari orqali axborotlar bilan turli vazifalarni amalga oshirishni bildiradi. Zamonaviy axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish esa, ular bilan muloqotda foydalanuvchilarning ko'nikma va malakalariga bog'liq. Shuning uchun, dastlab zamonaviy telekommunikatsiya vositalarining o'zi nimaligini bilib olish muhim sanaladi.

Ta'lim muassasida zamonaviy axborot texnologiyalari muhitini tashkil etish bosqichlari psixologik axborot muhitini yaratishdan boshlanadi. Texnologik va ilmiy natijalar, yaratilgan dasturiy mahsulotlar asosida zamonaviy vositalar va metodlardan foydalanishga ehtiyoj shakllantiriladi. Bunda har bir ta'lim muassasida individual va maslahat mashg'ulotlar asosida pedagoglarni mustaqil va kompyuter ta'limi tizimini tashkil etish kerak [4].

Kompyuterni texnik xarakteristikalarining va dasturiy ta'minotining takomillashib borishi, didaktik imkoniyatlarining kengayishi uning o'qitish vositasi sifatida yangi xossalarni namoyon qilmoqda.

Zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim tizimida joriy etilish tahlili ularning:

- o'quvchiga dunyoviy bilimlarni egallashiga;

- o'rganilayotgan hodisa va jarayonlarni modellashtirish orqali fan sohasini chuqur o'zlashtirilishiga;
 - o'quv faoliyatini tashkil etishning xilma-xilligi hisobiga o'quvchining mustaqil faoliyati sohasining kengayishiga;
 - interfaol muloqot imkoniyatlarining joriy etilishi asosida o'qish jarayonini individuallashtirish va differensiyalashtirishga;
 - sun'iy intellekt tizimi imkoniyatlaridan foydalanish orqali o'quvchida o'quv materiallarini o'zlashtirish strategiyasini egallashiga;
 - jamiyatning har bir a'zorida axborot madaniyatini shakllanishiga;
- o'rganilayotgan jarayon va hodisalarni kompyuter texnologiyalari vositasida taqdim etish, o'quvchilarda qiziqishni va faollikni oshirish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi.
- Pedagogik nuqtai nazardan qaraladigan bo'lsa, o'quv jarayonlariga axborot texnologiyalarini joriy etish orqali samaradorlikga erishiladigan metodik maqsadlarga quyidagilar kiradi:
- o'qitish jarayonini individuallashtirish va differensiyalash;
 - teskari aloqa bilan o'quv faoliyati nazoratini olib borish;
 - o'z-o'zini nazorat qilish;
 - o'quv materialini o'zlashtirish jarayonida mashq qilish va mustaqil tayyorgarlikni tashkil etish;
 - o'quv vaqtini tejash;
 - o'qishga qiziqishni orttirish;
 - o'quvchini o'quv materialini o'zlashtirish strategiyasi bilan qurollantirish;
 - fikrlashni rivojlantirish;

- optimal qaror qabul qilish malakasini shakllantirish;
 - o'quvchida axborot madaniyatini shakllantirish kabilarni kiritish mumkin.
- Respublikamizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning tadrijiy rivojlanishi va iqtisodiyotida kechayotgan integratsiyalashuv jarayonlari mutaxassislardan iqtisodiy bilimlarga ega bo'lish bilan bir qatorda axborot-kommunikatsiya sohasida, uning ob'ekti va sub'ektlari, joriy qilish tamoyillari, bu borada jahon takomillashtirilgan vositalari, ularni bevosita moliyaviy jarayonlarga qo'llash haqidagi keng ko'lamlil bilimlar va bevosita turli rusumdagi kompyuterlarda ishlash malakalariga ega bo'lishni taqozo etadi.

XULOSA VA MUNOZARA

Kompyuterlar yordamida o'qitishning rivojlanish tarixida ikki tizim: an'anaviy va intellektual o'qitishni ajratish mumkin. Intellektual o'qitish tizimining asosiy xususiyati shundaki, u o'quv masalalarini hal etishda barcha bosqichlar xususiyatlarini inobatga olgan holda o'quv faoliyatini boshqarishni nazarda tutadi. Intellektual o'qitish tizimida individualaigirilgan o'qitish o'quvchining dinamik modeli asosida amalga oshiriladi. Bunday tizimlar o'quvchi va kompyuter o'rtasida boshqaruv vazifalarini taqsimlash imkoniyatini berish orqali o'quvchining o'quv faoliyatini shakllanib borishida barqarorlik, muntazamlikni beradi, ya'ni musgaqil o'qishga o'rgatishga optimal tarzda o'tish amalga oshiriladi.

Ta'limni axborotlashtirish va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish jarayoni o'qitishdagi tashkiliy shakllar va metodlarning o'zgarishigagina emas, balki undagi yangi metodlarning shakllanishiga ham olib keladi.

References:

1. Begimqulov U.Sh. (2016). Pedagogik ta'limda axborot rexiyulotiyalaridan foydalanish muammolari va istiqbollari. "Info. Kom Uz" jur. №3,- 64-65 betlar.
2. Taylaqov N.I. (2012) .Ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning istiqbollari. Ta'lim va tarbiya. -T.: №1-2. 27-30 b.
3. Qulieva Sh.X., Rasulova Z.D. (2016). Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy-pedagogik kompetentsiyasini axborot texnologiyalari asosida shakllantirish. Yosh olim, No8 (112), 977-978-betlar.
4. Anorqulova G.M. Tizimli yondashuv asosida kasb-hunar ta'limi o'qituvchilarini tayyorlash modeli. Yosh o'quvchi, 93:13, 2018y. 590-592-betlar.
5. www.ziyonet.uz